

národní
úložiště
šedé
literatury

Monitoring denních motýlů v Ptačím parku Josefovské louky 2017

Číp, David; Janečková, Alice; Kubištová, Zuzana; Michálek, Břeněk
2017

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-384938>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 05.05.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

Monitoring denních motýlů v Ptačím parku Josefovské louky

2017

Zpracovali: David Číp, Mgr. Alice Janečková, Zuzana Kubištová
a Mgr. Břeněk Michálek

1. Úvod a metodika

Motýli jsou významnou indikační skupinou hmyzu. Jejich druhové zastoupení, početnost a populační dynamika nás informují o stavu určité části životního prostředí. I v Ptačím parku Josefovské louky byli od roku 2011 denní motýli monitorováni. Náhodné a nesystematické sledování však bylo v roce 2017 změněno na transektové mapování, které z dlouhodobého hlediska přinese hodnotnější údaje, pokud se bude systematicky opakovat alespoň jednou za pět let. Mapování denních motýlů na území probíhající pastvy koní by se mělo opakovat nejméně jednou za dva roky.

Ptačí park Josefovské louky je nevládní rezervace na ploše ca 76 ha. Převládajícím biotopem jsou občasně zaplavované nívné louky v údolí řeky Metuje. Česká společnost ornitologická, která území spravuje, využívá i přítomnosti historického zavlažovacího systému, kterým území třikrát ročně zvodňuje. Dalšími zásahy, které ovlivňují druhovou diverzitu a abundanci druhů je hloubení různých velkých tůní, strhávání drnu, potlačování dřevin a aktuálně zavádění pastvy koní.

Na území ptačího parku bylo vytyčeno 7 transektů, které protínají zájmové plochy s přihlédnutím na reprezentaci všech důležitých typů vegetace. Transekty jsou různě dlouhé, proto je třeba počet druhů i jedinců vztahovat na délkovou jednotku (metr). V zájmovém území byly též po konzultaci s ornitology vymezeny klidové zóny pro hnízdění ptáků, kde mapování neprobíhalo (viz mapa na obr. 1).

Tabulka 1. Popis a vymezení transektů (viz též mapa na obr. 1).

	délka (m)	
transekt 1 (T1)	400	Začíná u tzv. Černého mostu v nejsevernější části lokality. Vede podél cesty východním směrem a obchází deponii zeminy po celé délce na její jižně orientované straně. Poté zatáčí na jih a protíná louku popsanou jako přechodovou mezi ovsíkovou a psárkovou loukou. Transekt končí u tzv. Severního kanálu u dvou kruhových tůní.
transekt 2 (T2)	350	Navazuje na T1 u kruhových tůní u tzv. Severního kanálu, přibližně uprostřed severní poloviny ptačího parku. Protíná několik různých typů vegetace s převahou aluviální psárkové louky a mezofilní ovsíkové louky s přechody k psárkové. Transekt má tvar velkého písmene V a končí u vysychavé tůně na štěrkopískovém podloží 90 m od svého začátku.
transekt 3 (T3)	200	Začátek je na mostku přes tzv. Příčný odvodňovací kanál ve východní části severní poloviny parku pod valem levého břehu Nové Metuje. Transekt protíná mezofilní ovsíkovou louku a částečně také přechodnou vegetaci mezi ovsíkovou a psárkovou loukou. Končí po jihojihovýchodním směřování

na cestě protínající park severojižním směrem.

transekt 4
(T4)
dodatečný	450	Transekt, který umožňuje exkurz do východní části parku podél terénního „průlehu“ východozápadním směrem. Směřuje na východ po jeho pravém břehu a po dosažení potoka Jasenná se vrací po pravém břehu terénního „průlehu“ zpět k cestě, která protíná park severovýchodním směrem.
transekt 5
(T5)	500	Navazuje na T3 a T4. Smyslem je zmapovat motýli faunu aluviální psárkové louky s bohatým porostem <i>Sanguisorba officinalis</i> a území vznikajícího komplexu rozměrných tůní. Tento transekt má tvar velkého písmene C a končí u mostu přes Starou Metuji.
transekt 6
(T6)
dodatečný	700	Transekt, který začíná u mostku přes Starou Metuji a cílí inventarizovat jihovýchodní část parku. Má tvar deformované číslice 8 a zahrnuje aluviální psárkovou louku a ovsíkovou louku. Východnější část transektu (za odbočovacím kanálem z hlavního tzv. Náпустného kanálu) pokrývá aluviální psárkovou louku s bohatým výskytem <i>Sanguisorba officinalis</i> .
transekt 7
(T7)	1200	Oválný tvar transektu umožňuje mapovat motýli faunu na území vznikající pastviny divokých koní. Úzký oválný transekt leží východozápadním směrem v nejzápadnějším výběžku parku a zahrnuje především aluviální psárkovou louku a mezofilní ovsíkovou louku a přechody mezi nimi.

Obr. 1 Mapa území s vyznačenými transektu (T). Červeně nemapované zóny klidu. (Podkladová mapa: mapy.cz)

Monitoring čítal tři komplexní kontroly (17. 5. 2017, 7. 8. 2017 a 18. 8. 2017). Jejich časování bylo dáno třemi limitujícími faktory a to jarním umělým zavlažováním lokality, senosečí a počasím. Tyto tři vlivy neumožňovaly celoplošné kontroly v dostatečné intenzitě. Proto proběhlo několik dílčích neúplných kontrol i v meziobdobí (11. 5. 2017, 12. 5. 2017, 26. 5. 2017, 15. 8. 2017).

Kontroly probíhaly v době, kdy jsou denní motýli aktivní, tj. od dopoledních hodin do max. 18:00. Byly vybírány dny s jasným či polojasným počasím za bezvětří či jen občasného vánku.

Motýli byli odchyťováni entomologickou sítí, v případě obtížné determinace byli vyfotografováni a určeni dodatečně s pomocí literatury. Běžné druhy, které je možno jednoznačně identifikovat i bez odchyty, byly takto determinovány.

Noční motýli byli rovněž zaznamenáváni, ale do této zprávy nebyli zahrnuti.

2. Výsledky

Během inventarizace bylo zjištěno **25** druhů denních motýlů. Při započtení 7 druhů denních motýlů (*Aphantopus hyperantus*, *Brentis ino*, *Leptidea reali*, *Phengaris teleius*, *Polyommatus coridon*, *Pyrgus malvae*, *Thymelicus lineola*) zjištěných při mapování v roce 2011 (tab. 3) a nezjištěných v roce 2017 činí výsledný počet nalezených druhů **32**. Nejvyšší počet jedinců vykazoval okáč poháňkový (*Coenonympha pamphilus*), který v početnosti jako jediný druh dosahoval vyšších desítek (max. 60 zjištěných jedinců během jedné návštěvy). Následují se svými populacemi nižších desítek jedinců druhy bělásek řepový (*Pieris rapae*) a řepkový (*P. napi*) (max. 25 a 27 jedinců během jedné kontroly). Za zmínku stojí i okáč luční (*Maniola jurtina*) a modrásek jehlicový (*Polyommatus icarus*), jejichž max. počty byly 20 ex. (*Maniola jurtina*) a 10 ex. (*Polyommatus icarus*).

Z druhů figurujících v seznamu zvláště chráněných druhů ČR dle Vyhlášky č. 395/1992 Sb. - Vyhlášky ministerstva životního prostředí České republiky ve znění vyhlášky 175/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, byly v ptačím parku nalezeny tyto druhy:

1. *Phengaris nausithous* modrásek bahenní (**silně ohrožený**)
2. *Lycaena dispar* ohniváček černočárný (**silně ohrožený**)
3. *Papilio machaon* otakárek fenýklový (**ohrožený**)

Všechny tři druhy vykazují pravděpodobně velmi slabé populace dle sporadických nálezů (*P. nausithous* max. 2 ex, *L. dispar* max. 6 ex, *P. machaon* max. 1 ex. během dílčí kontroly). Na lokalitě nebyl v roce 2017 zjištěn *Phengaris teleius* (**silně ohrožený**), přesto že v roce 2011 zjištěn byl. Společně s *Phengaris nausithous* a *Lycaena dispar* je *Phengaris teleius* evropsky významným druhem (druhy z přílohy II. Směrnice 92/43/EHS (Směrnice o stanovištích).

Druhově nejbohatším se jeví transekt 1 s **14** zaznamenanými druhy denních motýlů. Zřejmý je vliv přítomnosti na jih exponované deponie zeminy s porostem řídké na nektaronosné květy bohaté vegetace. Po vztažení počtu druhů transektu k jeho délce, by druhově nejbohatší byla plocha s transektem 3, kde bylo nalezeno 8 druhů, ale po přepočtu na jeden délkový metr je výsledná hodnota 0,040 druhů/m (0,035 druhů/m na transektu 1).

Tabulka 2. Seznam zjištěných druhů v roce 2017.

	vědecký název	český název	nejvyšší počet zjištěný na transektu	nejvyšší počet zjištěný během kontroly
1.	<i>Anthocharis cardamines</i>	bělásek řeřichový	2	2
2.	<i>Araschnia levana</i>	babočka sítkovaná	1	1
3.	<i>Aricia agestis</i>	modrásek tmavohnědý	4	5
4.	<i>Boloria dia</i>	perleťovec nejmenší	1	1
5.	<i>Carterocephalus palaemon</i>	soumračník jitrocelový	1	2
6.	<i>Celastrina argiolus</i>	modrásek krušinový	1	1
7.	<i>Coenonympha pamphilus</i>	okáč pohánkový	20	60
8.	<i>Colyas hyale</i>	žluťásek čičorečkový	1	1
9.	<i>Gonopteryx rhamni</i>	žluťásek řešetlákový	1	1
10.	<i>Inachis io</i>	babočka paví oko	2	2
11.	<i>Leptidea juvernica</i>	bělásek luční	3	3
12.	<i>Lycaena dispar</i>	ohniváček černočárný	6	6
13.	<i>Lycaena phlaeas</i>	ohniváček černokřídlý	2	3
14.	<i>Lycaena tityrus</i>	ohniváček černoskvrný	1	1
15.	<i>Maniola jurtina</i>	okáč luční	12	20
16.	<i>Melanargia galathea</i>	okáč bojínkový	druh zjištěný mimo transekty	
17.	<i>Papilio machaon</i>	otakárek fenyklový	druh zjištěný mimo transekty	
18.	<i>Phengaris nausithous</i>	modrásek bahenní	2	2
19.	<i>Pieris brassicae</i>	bělásek zelný	1	1
20.	<i>Pieris napi</i>	bělásek řepkový	20	25
21.	<i>Pieris rapae</i>	bělásek řepový	17	27
22.	<i>Polyommatus icarus</i>	modrásek jehlicový	10	10
23.	<i>Vanessa atalanta</i>	babočka admirál	1	1
24.	<i>Vanessa cardui</i>	babočka bodláková	1	1
25.	<i>Zygaena filipendulae</i>	vřetenuška obecná	1	1

Tabulka 3. Seznam zjištěných druhů v roce 2011. (zdroj David Číp 2012)

1. <i>Aglais urticae</i>	babočka kopřivová
2. <i>Anthocharis cardamines</i>	bělásek řeřichový
3. <i>Aphantopus hyperantus</i>	okáč prosíčkový
4. <i>Araschnia levata</i>	babočka sítkovaná
5. <i>Aricia agestis</i> *	modrásek tmavohnědý
6. <i>Brentis ino</i>	perleťovec kopřivový
7. <i>Coenonympha pamphilus</i>	okáč poháňkový
8. <i>Gonopteryx rhamni</i>	žluťásek řešetlákový
9. <i>Inachis io</i>	babočka paví oko
10. <i>Leptidea reali</i> *	bělásek Realův
11. <i>Lycaena plaeas</i>	ohniváček černokřídlý
12. <i>Lycaena tityrus</i>	ohniváček černoskvrný
13. <i>Maculinea nausithous</i>	modrásek bahenní
14. <i>Phengaris teleius</i>	modrásek očkovaný
15. <i>Maniola jurtina</i>	okáč luční
16. <i>Melanargia galathea</i>	okáč bojínkový
17. <i>Nymphalis antiopa</i>	babočka osiková
18. <i>Papilio machaon</i>	otakárek fenyklový
19. <i>Pieris napi</i>	bělásek řepkový
20. <i>Pieris rapae</i>	bělásek řepový
21. <i>Polyommatus coridon</i>	modrásek vikvicový
22. <i>Polyommatus icarus</i>	modrásek jehlicový
23. <i>Pyrgus malvae</i>	soumračník jahodníkový
24. <i>Thymelicus lineola</i>	soumračník čárečkovaný
25. <i>Zygaena filipendulae</i>	vřetenuška obecná

* nedostatečně určený druh

tučně druhy nepotvrzené v roce 2017

3. Závěr

Během inventarizačního výzkumu v roce 2017 bylo zjištěno 25 druhů denních motýlů. Pouze 3 druhy patří mezi zvláště chráněné dle české legislativy (*Phengaris nausithous*, *Lycaena dispar* a *Papilio machaon*). Populace těchto druhů jsou tu však velmi nízké, stejně tak jako je relativně nízká početnost i ostatních druhů běžnějších denních motýlů. Faktorem, který tento neuspokojivý stav pravděpodobně ovlivňuje nejvíce je konvenční mechanická seč téměř celé plochy Ptačího parku Josefovské louky. Slibnou změnou by měl být pro tuto lokalitu nový způsob managementu – zaváděná pastva velkých spásáčů. Na přibližně desetině plochy (území, které protíná transekt 7) budou vegetaci udržovat tzv. divocí koně, kteří při vhodném zatížení území (počet zvířat na jednotku plochy) zvýší diverzitu porostu, podpoří růst dvouděložných rostlin, které jsou zásadní potravní zdroj

pro denní motýly, a umožní (ve srovnání s konvenční sečí) dokončování jejich reprodukčních cyklů.

4. Literatura

Devetter M. Přikryl I.(2017): Rotifera (vířníci)- - In: Hejda R., Farkač J. Chobot K. (eds), Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí, Příroda, Praha

Konvička M., Beneš J., Fric Z. (2010) Ochrana denních motýlů v České republice – Analýza stavu a dlouhodobá strategie

Konvička M., Beneš J., Čížek L. (2005): Ohrožený hmyz nelesních stanovišť: ochrana a management. Sagittaria

Konvička M., Čížek L., Beneš J. (2006): Ohrožený hmyz nížinných lesů: ochrana a management. Sagittaria, Olomouc

Jiří Beneš, Martin Konvička, Josef Dvořák, Zdeněk Fric, Zbyněk Havelda, Alois Pavlíčko, Vladimír Vrabc, Zdeněk Weidenhoffer (editoři), 2002: Motýli České republiky: Rozšíření a ochrana I, II. SOM, Praha